

V letih 1848/49 so bile reformirane gimnazije in univerze. Ljudske šole so liberalnim merilom prilagojeno obliko dobile z zakonodajo iz leta 1869, ki je predpisala osemletno šolsko obveznost. Za šolanje učiteljev ljudskih šol so morala skrbeti učiteljišča, ki so jih lahko obiskovala tudi dekleta, in med učiteljstvom je bilo vse več učiteljic. Gimnazije in univerze so bile, z redkimi izjemami, še vedno privilegij moškega spola. Iz vrst učiteljic so izhajale tudi prve slovenske borke za spolno enakopravnost.

Večina šol je bila državnih. Med zasebnimi so prevladovali na srednji stopnji katoliške šole, npr. leta 1905 ustanovljena prva popolnoma slovenska škofijska gimnazija v Šentvidu nad Ljubljano, ali pa ženska učiteljišča. Narodne šolske organizacije so ustanovljale zasebne vrtnice in šole v krajih, kjer so hoteli okrepiti svoj narodni pomen. Ob narodnih organizacijah (v šolskem okraju Novo mesto šole Deutsche Schulvereina v Črmošnjicah in Lazah) so na osnovni stopnji šolanja zasebne šole ustanovljale še cerkvene ustanove (v istem šolskem okraju Šmihel pri Novem mestu).